

**OPERAT OCHRONY
FAUNY - KRĘGOWCÓW
(GATUNKÓW ZWIERZĄT ORAZ ICH
SIEDLISK I STANOWISK)**

spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Wykonały zespoły pod kierownictwem:
dr hab. Wojciech Śmietana – duże ssaki drapieżne i kopytne
dr hab. Piotr Profus – małe ssaki, ptaki, gady, płazy
dr inż. Antoni Derwich – bóbr
dr Konrad Sachanowicz – nietoperze
dr inż. Stanisław Pagacz – wydra

Spis treści

1. Ssaki.....	4
1.1. Zmiany w zasobach ssaków.....	4
1.2. Aktualna lista ssaków (wg stanu na 1 stycznia 2011 roku)	4
1.3. Najcenniejsze gatunki ssaków.....	6
1.4. Podsumowanie zasobów ssaków BdPN.....	6
2. Ptaki.....	6
2.1. Zmiany w zasobach ptaków.....	6
2.2. Aktualna lista ptaków (wg stanu na 1 stycznia 2011 roku)	7
2.3. Najcenniejsze gatunki ptaków.....	11
2.4. Podsumowanie zasobów awifauny BdPN.....	12
3. Gady.....	12
3.1. Zmiany w zasobach gadów.....	12
3.2. Aktualna lista gadów	13
3.3. Najcenniejsze gatunki gadów.....	13
3.4. Podsumowanie zasobów gadów BdPN.....	13
4. Płazy.....	13
4.1. Zmiany w zasobach płazów.....	13
4.2. Aktualna lista płazów	14
4.3. Najcenniejsze gatunki płazów.....	14
4.4. Podsumowanie zasobów płazów BdPN.....	14

Spis tabel

Tabela nr 1. Zestawienie wszystkich gatunków ssaków stwierdzonych w BdPN.....	4
Tabela nr 2. Zestawienie gatunków ptaków stwierdzonych w BdPN.....	7
Tabela nr 3. Zestawienie stwierdzonych gatunków gadów w BdPN.....	13
Tabela nr 4. Zestawienie stwierdzonych gatunków płazów w BdPN.....	14

OGÓLNY OPIS ZASOBÓW ZWIERZĄT KRĘGOWYCH (SSAKI, PTAKI, GADY, PŁAZY)

1. Ssaki

1.1. Zmiany w zasobach ssaków

W wyniku przeprowadzonych prac inwentaryzacyjnych wykonanych w ostatnich latach (głównie w latach 2009 i 2010) oraz w oparciu o istniejące dane literaturowe na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego (BdPN) można stwierdzić występowanie 60 gatunków ssaków. W stosunku do poprzedniego planu ochrony (1995) lista gatunkowa ssaków stwierdzonych na terenie BdPN zwiększyła się aż o 12 gatunków. Potwierdzono występowanie gacka szarego i brunatnego, mroczka późnego i podkowca małego, nocek Brandta – gatunków nie notowanych w granicach BdPN ale stwierdzanych w Bieszczadach Zachodnich do roku 1995. Ponadto nowymi dla Bieszczadów Zachodnich (a zatem i dla BdPN) gatunkami, wykazanymi tu po raz pierwszy w trakcie przeprowadzonych prac w latach 2009-2010 są: nocek Alcatheo, nocek wąsatek, nocek łydkowłosy, karlik małutki i borowiaczek.

Stwierdzony skład gatunkowy nietoperzy BdPN odzwierciedla niski stopień antropogenicznego przekształcenia środowiska naturalnego, a przez to chroniony obszar posiada walory przyrodnicze wyróżniające go na tle innych regionów kraju.

Nowym gatunkiem można również uznać bobra, który to gatunek z powodzeniem został reintrodukowany na terenie BdPN od roku 1993. W roku 2010 stwierdzono występowanie bobra na 37 stanowiskach, głównie w rejonie Tarnawy.

Spośród grupy ssaków małych i średnich (wchodzą tu głównie dwa rzędy z grupy *micromammalia* – drobne ssaki owadożerne i gryzonie) szczególnie wysoką pozycję ochroniarską zajmuje żbik, chociaż ostatnio rejestrowany jest w Parku sporadycznie. Dość dobry jest stan populacji popielicy. Odnotowano wzrost liczebności kuny leśnej i lisa. Wyraźny regres odnotowano u borsuka. W przypadku nornicy rudej i myszy polnej widoczne są duże fluktuacje liczebne. Dla pozostałych gatunków tej grupy ilość obserwacji nie pozwala na jednoznaczna ocenę zmian zachodzących na przestrzeni lat w populacjach.

Na terenie BdPN stwierdzono występowanie rysia, wilka i niedźwiedzia brunatnego. Poszczególne osobniki lub grupy osobników tych gatunków wykorzystują rozległe arealy. Watahy wilków w Bieszczadach zajmują terytoria o powierzchni od 118 do 320 km² (średnia- 179 km²) (Śmietana niepubl.), rewiry rysia obejmują 150-200 km² (Okarma i inni 2006) a arealy osobnicze niedźwiedzi wynoszą od 400 do 1200 km² (Jakubiec i inni. niepubl). BdPN o powierzchni ok. 297 km² i wydłużonym kształcie stanowi tylko fragment całego arealu wykorzystywanego przez poszczególne osobniki należące do tych gatunków. Zabrane informacje wskazują, że w sezonie zimowym 2009-2010 na teren BdPN zachodziły 4 watahy wilków o łącznej liczebności 26 osobników, 7 rysia oraz 16-18 niedźwiedzi.

1.2. Aktualna lista ssaków (wg stanu na 1 stycznia 2011 roku)

Tabela nr 1. Zestawienie wszystkich gatunków ssaków stwierdzonych w BdPN

Lp	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Wartość lokalna	Status ochrony	Czerwona księga zwierząt	Czerwona lista zwierząt	Załącznik II Dyrektywy Siedliskowej
1	Badyłarka	<i>Micromys minutus</i>	średnia	częściowa			
2	Borowiaczek	<i>Nyctalus leisleri</i>	Bardzo wysoka	ściśła	VU	VU	
3	Borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	średnia	ściśła			
4	Borsuk	<i>Meles meles</i>	średnia				
5	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	wysoka	częściowa			TAK
6	Darniówka pospolita	<i>Microtus subterraneus</i>	średnia				
7	Dzik europejski	<i>Sus scrofa</i>	średnia				
8	Gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	średnia	ściśła			
9	Gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>	średnia	ściśła			
10	Gronostaj	<i>Mustela erminea</i>	średnia	ściśła			

Lp	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Wartość lokalna	Status ochrony	Czerwona księga zwierząt	Czerwona lista zwierząt	Załącznik II Dyrektywy Siedliskowej
11	Jeleń szlachetny	<i>Cervus elaphus</i>	średnia				
12	Jeż wschodnioeuropejski	<i>Erinaceus roumanicus</i>	średnia	ścista			
13	Karczownik	<i>Arvicola terrestris</i>	średnia	częściowa			
14	Karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	średnia	ścista			
15	Koszatka	<i>Dryomys nitedula</i>	wysoka	ścista	NT	NT	
16	Kret europejski	<i>Talpa europaea</i>	średnia	częściowa			
17	Kuna domowa	<i>Martes foina</i>	średnia				
18	Kuna leśna	<i>Martes martes</i>	średnia				
19	Lis pospolity	<i>Vulpes vulpes</i>	średnia				
20	Łasica	<i>Mustela nivalis</i>	średnia	ścista			
21	Łoś	<i>Alces alces</i>	średnia				
22	Mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	wysoka	ścista		DD	TAK
23	Mroczek posrebrzany	<i>Vespertilio murinus</i>	średnia	ścista	LC	LC	
24	Mroczek poźlocisty	<i>Eptesicus nilssonii</i>	średnia	ścista	NT	NT	
25	Mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	średnia	ścista			
26	Mysz domowa	<i>Mus musculus</i>	średnia				
27	Mysz leśna	<i>Apodemus flavicolis</i>	średnia				
28	Mysz polna	<i>Apodemus agrarius</i>	średnia				
29	Mysz zaroślowa	<i>Apodemus sylvaticus</i>	średnia	częściowa			
30	Niedźwiedź brunatny	<i>Ursus arctos</i>	Bardzo wysoka	ścista	NT	NT	TAK
31	Nocek Alkathoe	<i>Myotis alcathoe</i>	Bardzo wysoka	ścista			
32	Nocek Brandta	<i>Myotis brandtii</i>	średnia	ścista			
33	Nocek duży	<i>Myotis myotis</i>	średnia	ścista			TAK
34	Nocek łydkowłosy	<i>Myotis dasycneme</i>	Bardzo wysoka	ścista	EN	EN	TAK
35	Nocek orzęsiony	<i>Myotis emarginatus</i>	wysoka	ścista	EN	EN	TAK
36	Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	średnia	ścista			
37	Nocek wąsatek	<i>Myotis mystacinus</i>	średnia	ścista			
38	Nornica ruda	<i>Myodes glareolus</i>	średnia				
39	Nornik bury	<i>Microtus agrestis</i>	średnia				
40	Nornik zwyczajny	<i>Microtus arvalis</i>	średnia				
41	Orzesznica	<i>Muscardinus avellanarius</i>	wysoka	ścista			
42	Podkowiec mały	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	wysoka	ścista	EN	EN	TAK
43	Popielica	<i>Glis glis</i>	wysoka	ścista	NT	NT	
44	Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	średnia	ścista			
45	Ryjówka górską	<i>Sorex alpinus</i>	średnia	ścista			
46	Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	średnia	ścista			
47	Ryś	<i>Lynx lynx</i>	Bardzo wysoka	ścista	NT	NT	TAK
48	Rzęsorek mniejszy	<i>Neomys anomalus</i>	wysoka	ścista	LC	LC	

Lp	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Wartość lokalna	Status ochrony	Czerwona księga zwierząt	Czerwona lista zwierząt	Załącznik II Dyrektywy Siedliskowej
49	Rzęsorek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>	średnia	ściśła			
50	Sarna	<i>Capreolus capreolus</i>	średnia				
51	Smużka leśna	<i>Sicista betulina</i>	średnia	ściśła			
52	Szczur wędrowny	<i>Rattus norvegicus</i>	średnia				
53	Tchórz zwyczajny	<i>Mustela putorius</i>	średnia				
54	Wiewiórka pospolita	<i>Sciurus vulgaris</i>	średnia	ściśła			
55	Wilk	<i>Canis lupus</i>	wysoka	ściśła	NT	NT	TAK
56	Wydra europejska	<i>Lutra lutra</i>	wysoka	częściowa			TAK
57	Zając szarak	<i>Lepus europaeus</i>	średnia				
58	Zębiełek karliczek	<i>Crocidura suaveolens</i>	średnia	ściśła			
59	Żbik	<i>Felis silvestris</i>	Bardzo wysoka	ściśła	EN	EN	
60	Żubr	<i>Bison bonasus</i>	Bardzo wysoka	ściśła	EN	EN	TAK

Oznaczenia symboli:

EN - zagrożone

VU - narażony

NT - bliskie zagrożenia

LC - najmniejszej troski

DD - o statusie słabo rozpoznanym

1.3. Najcenniejsze gatunki ssaków

Do najcenniejszych gatunków ssaków Bieszczadzkiego Parku Narodowego zalicza się gatunki ujęte w poprzednim planie ochrony jako „gatunki specjalnej troski” (*special care species*). Do tej grupy zaliczono: żubra *Bison bonasus*, niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos*, rysia *Felis lynx*, żbika *Felis silvestris* oraz wydrę *Lutra lutra*. Wysoki status ochronny niewątpliwie ma również wilk *Canis lupus*. Na wysoką pozycję ochroniarską zasługują również takie gatunki jak: nocek *Alcathoe*, popielicowate (popielica i orzesznica) oraz bóbr. Z tego też względu, gatunkom uznanym na terenie BdPN za gatunki specjalnej troski poświęcono najwięcej uwagi podczas prac nad sporządzeniem planu ochrony ssaków. Specyfika poszczególnych grup gatunków wymusiła stworzenie osobnych szczegółowych opracowań operatów ochrony dla dużych ssaków drapieżnych i kopytnych, małych ssaków, żubra, bobra, wydry, nietoperzy oraz konia huculskiego w dalszej części operatu ochrony fauny kręgowców.

1.4. Podsumowanie zasobów ssaków BdPN

Fauna ssaków BdPN należy do jednych z najliczniejszych i najbardziej zróżnicowanych ze wszystkich parków narodowych w Polsce. Największe znaczenie ma fauna dużych ssaków puszczańskich. Teren Parku stanowi najważniejszą ostoję niedźwiedzia w Polsce. Ponadto BdPN stanowi ważną ostoję dla rysia i żbika. W Bieszczadach, w tym w granicach BdPN prowadzi się hodowlę restytucyjną żubra populacji białowiesko-kaukaskiej.

2. Ptaki

2.1. Zmiany w zasobach ptaków

Ptaki są bardzo dobrym wyznacznikiem wartości faunistycznej terenów i poszczególnych ekosystemów, toteż wykorzystano je jako grupę testową do opracowania planu ochrony BdPN. Różnorodność siedlisk w BdPN powoduje, że występuje tu wiele gatunków ptaków. W najniższych położeniach parku rozciąga się „kraina dolin, w dużej mierze odlesiona. Wzdłuż potoków ciągną się zniszczone na ogół lasy łęgowe. Strefa wyższa opanowana jest przez lasy regłowe, w której dominuje buczyna karpacka. Ponad nią rozciąga się strefa połonin z olchą kosą, śmiałkiem darniowym i borówczyskami. Na szczytach gór występują grzbieity skalne i wychodnie z murawami wysokogórkimi.

Każde z tych siedlisk zamieszkuje inna, określona grupa ptaków.

Spośród stwierdzonych w BdPN 154 gatunków ptaków, charakterystyczny jest duży udział drapieżnych (23 gatunków, tj. 35% taksonów notowanych w Europie), sów (10 gatunków) i dzięciołów (9 gatunków). W 2010 roku odnotowano po raz pierwszy 3 rewiry puchacza, a wiosną 2009 roku policzono 18 rewirów puszczyka uralskiego. Niektóre z rzadkich taksonów rejestrowanych pod koniec XX wieku nie zostało stwierdzonych w latach 2009-2010 (np. orzełek włośchaty, gadożer, nagórnik).

W BdPN występuje kilka gatunków zaliczanych do awifauny typowo górskiej, a nawet wysokogórskiej, do których należą - płochacz halny, siwerniak, pluszcz i pliszka górską.

Wysoki stopień zalesienia BdPN sprawia, że park zasiedla bogata fauna ptaków puszczańskich, do których należą m.in. np. orzeł przedni, orlik krzykliwy, puchacz, puszczyk uralski, włośchatka, sóweczka i bocian czarny. Orlik krzykliwy osiąga w Bieszczadach optimum swojego występowania i najwyższe zagęszczenie. Reprezentowany jest tu przez silną populację centralną, prawdopodobnie o wysokim polimorfizmie.

Różnorodność fauny ptaków jest najwyższa w siedliskach heterogennych i mozaikowych, czyli w niezniszczonych łąkach i mieszanych lasach nadrzecznych. Najniższe wskaźniki różnorodności osiąga na porolnych ugorach i łąkach oraz na otwartych połoninach. W Bieszczadach zróżnicowanie to potęguje obecność obok siebie różnych elementów ekologicznych i zoogeograficznych, np. obok gatunków ciepłolubnych, południowych (np. muchołówka białoszyja, nagórnik) spotykamy przedstawicieli pochodzenia tajgowego (jarząbek, puszczyk uralski, drożdżik). Bieszczadzkie podmokłe łąki stosunkowo licznie zasiedla derkacz (odnotowano ponad 60 odzywających się samców) zaliczony do gatunków globalnie zagrożonych i wymagających szczególnej troski.

Wraz ze wzrostem zmian w środowisku (głównie zarastanie łąk) zmieniły się liczebności niektórych gatunków ptaków. Widoczne zmiany odnotowano u gąsiorka, który zwiększa swoją liczebność, podobnie sytuacja wygląda u pokląskwy, strumieniówki, świergotka drzewnego czy dzięcioła białogrzbietego. Niektóre gatunki wykazują jednak wyraźne spadki liczebności. Należą tu derkacz, orlik krzykliwy oraz pluszcz i pliszka górską.

2.2. Aktualna lista ptaków (wg stanu na 1 stycznia 2011 roku)

Tabela nr 2. Zestawienie gatunków ptaków stwierdzonych w BdPN

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status	Wartość lokalna	Czerwona lista zwierząt	Czerwona księga zwierząt	Załącznik I Dyrektywy Ptasiej
1	Białorzzytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	P	rednia			
2	Błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	P	średnia			TAK
3	Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	P	średnia			TAK
4	Błotniak stepowy	<i>Circus macrourus</i>	Z	średnia			TAK
5	Błotniak zbożowy	<i>Circus cyaneus</i>	P	średnia	VU	VU	TAK
6	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	P	średnia			TAK
7	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	L	bardzo wysoka			TAK
8	Bogatka	<i>Parus major</i>	L	średnia			
9	Brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	L	wysoka			
10	Brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	P	średnia			
11	Cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	L	średnia			
12	Cyranka	<i>Anas querquedula</i>	P	średnia			
13	Cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	P	średnia			
14	Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	L	średnia			
15	Czapla biała	<i>Egretta alba</i>	P	średnia			TAK
16	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	P	średnia			
17	Czarnogłówka	<i>Poecile montanus</i>	L	średnia			

Wstęp

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status	Wartość lokalna	Czerwona lista zwierząt	Czerwona księga zwierząt	Załącznik I Dyrektywy Ptasiej
18	Czubatka	<i>Lophophanes cristatus</i>	L	średnia			
19	Czyż	<i>Carduelis spinus</i>	L	średnia			
20	Derkacz	<i>Crex crex</i>	L	wybitna	DD		TAK
21	Drozd obrożny	<i>Turdus torquatus</i>	L	wysoka			
22	Drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	L?	średnia			
23	Dudek	<i>Upupa epops</i>	P(L?)	średnia	DD		
24	Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	(L?)	średnia			
25	Dzierlatka	<i>Galerida cristata</i>	P	średnia	DD		
26	Dzierzba czarnoczelna	<i>Lanius minor</i>	P	wysoka	CR	CR	TAK
27	Dzięcioł biało-grzbiety	<i>Dendrocopos leucotos</i>	L	wybitna	NT	NT	TAK
28	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	L	wysoka			TAK
29	Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	L	średnia			
30	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	L	średnia			TAK
31	Dzięcioł trójpalczasty	<i>Picoides tridactylus</i>	(L?)	Bardzo wysoka	VU	VU	TAK
32	Dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	(L?)	wysoka			TAK
33	Dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	P	średnia			
34	Dzięciołek	<i>Dendrocopos minor</i>	L	średnia			
35	Dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	L	wysoka			
36	Dzwoniec	<i>Carduelis chloris</i>	L	średnia			
37	Gadożer	<i>Circaetus gallicus</i>	(L?)	Bardzo wysoka	CR	CR	TAK
38	Gajówka	<i>Sylvia borin</i>	L	średnia			
39	Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	PZ	średnia			
40	Gąsiorzek	<i>Lanius collurio</i>	L	średnia			TAK
41	Gęgawa	<i>Anser anser</i>	P	średnia			
42	Gęś Zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	P	średnia			
43	Gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	L	średnia			
44	Grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	L	średnia			
45	Grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	L	średnia			
46	Jarząbek	<i>Bonasa bonasia</i>	L	bardzo wysoka	DD		TAK
47	Jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	L	średnia			
48	Jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	Z	średnia			
49	Jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	P	średnia			
50	Jerzyk	<i>Apus apus</i>	PZ	średnia			
51	Kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	L	średnia			
52	Kawka	<i>Corvus monedula</i>	(L?)	średnia			
53	Kląskawka	<i>Saxicola rubicola</i>	(L?)	średnia			
54	Kobczyk	<i>Falco vespertinus</i>	P	wysoka	EX	EX	
55	Kobuz	<i>Falco subbuteo</i>	(L?)	wysoka			
56	Kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	P	średnia			
57	Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	L	średnia			
58	Kos	<i>Turdus merula</i>	L	średnia			

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status	Wartość lokalna	Czerwona lista zwierząt	Czerwona księga zwierząt	Załącznik I Dyrektywy Ptasiej
59	Kowalik	<i>Sitta europaea</i>	L	średnia			
60	Krasza	<i>Coracias garrulus</i>	P	wysoka	CR	CR	TAK
61	Krętogłów	<i>Jynx torquilla</i>	L	średnia			
62	Krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	L	średnia			
63	Kruk	<i>Corvus corax</i>	L	średnia			
64	Krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	P	średnia			
65	Krzyżodziób świerkowy	<i>Loxia curvirostra</i>	L	średnia			
66	Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	L	średnia			
67	Kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	L	średnia			
68	Kukułka	<i>Cuculus canorus</i>	L	średnia			
69	Kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	L	średnia			
70	Kwiczół	<i>Turdus pilaris</i>	L	średnia			
71	Lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	(L?)	średnia			TAK
72	Łęczak	<i>Tringa glareola</i>	P	średnia	CR	CR	TAK
73	Łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	P(L?)	średnia			
74	Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	L	średnia			
75	Mazurek	<i>Passer montanus</i>	L	średnia			
76	Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>	P	średnia			
77	Mewa śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>	P	średnia			
78	Modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	L	średnia			
79	Mornel	<i>Charadrius morinellus</i>	P	średnia	CR	CR	TAK
80	Muchołówka białoszyja	<i>Ficedula albicollis</i>	L	bardzo wysoka			TAK
81	Muchołówka mała	<i>Ficedula parva</i>	L	bardzo wysoka			TAK
82	Muchołówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	L	średnia			
83	Muchołówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	L	wysoka			
84	Mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	L	średnia			
85	Myszołów	<i>Buteo buteo</i>	L	średnia			
86	Nagórnik	<i>Monticola saxatilis</i>	(L?)	Bardzo wysoka	CR	CR	
87	Oknówka	<i>Delichon urbicum</i>	L	średnia			
88	Orlik grubodzioby	<i>Aquila clanga</i>	P	Bardzo wysoka	CR	CR	TAK
89	Orlik krzykliwy	<i>Aquila pomarina</i>	L	wybitna	LC	LC	TAK
90	Orzechówka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	L	średnia			
91	Orzeł przedni	<i>Aquila chrysaetos</i>	(L?)	wybitna	EN	EN	TAK
92	Orzełek	<i>Aquila pennata</i>	(L?)	Bardzo wysoka	CR	CR	TAK
93	Paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	L	średnia			
94	Pelzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	L	średnia			
95	Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	P	średnia			
96	Piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	L	średnia			
97	Piegża	<i>Sylvia curruca</i>	L	średnia			
98	Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	L	średnia			

Wstęp

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status	Wartość lokalna	Czerwona lista zwierząt	Czerwona księga zwierząt	Załącznik I Dyrektywy Ptasiej
99	Pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	L	średnia			
100	Pliszka górską	<i>Motacilla cinerea</i>	L	średnia			
101	Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	L	średnia			
102	Pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	(L?)	średnia			
103	Pluszcz	<i>Cinclus cinclus</i>	L	Bardzo wysoka			
104	Płochacz halny	<i>Prunella collaris</i>	(L?)	Bardzo wysoka	NT	NT	
105	Pokląskwa	<i>Saxicola rubetra</i>	L	średnia			
106	Pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	L	średnia			
107	Przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	L	wysoka	DD		
108	Puchacz	<i>Bubo bubo</i>	L	wybitna	NT	NT	TAK
109	Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	(L?)	wysoka			
110	Puszczyk	<i>Strix aluco</i>	L	średnia			
111	Puszczyk uralski	<i>Strix uralensis</i>	L	wybitna	LC	LC	TAK
112	Raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	L	średnia			
113	Rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	L	średnia			
114	Rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>	P	średnia			TAK
115	Rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	P	średnia			
116	Samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	P (L?)	średnia			
117	Sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	(L?)	średnia			
118	Sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	P	średnia			
119	Sikora uboga	<i>Poecile palustris</i>	L	średnia			
120	Siniak	<i>Columba oenas</i>	L	wysoka			
121	Siwerniak	<i>Anthus spinoletta</i>	L	wysoka			
122	Skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	L	średnia			
123	Słonka	<i>Scolopax rusticola</i>	(L?)	średnia	DD		
124	Sokół wędrowny	<i>Falco peregrinus</i>	PZ	średnia	CR	CR	TAK
125	Sosnowka	<i>Periparus ater</i>	L	średnia			
126	Sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	L	średnia			
127	Sóweczka	<i>Glaucidium passerinum</i>	L	wybitna	LC	LC	TAK
128	Sroka	<i>Pica pica</i>	L	średnia			
129	Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	(L?)	średnia			
130	Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	L	wysoka			
131	Strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	L	średnia			
132	Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	L	średnia			
133	Szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	L	średnia			
134	Ścierwnik	<i>Neophron percnopterus</i>	Z	średnia			TAK
135	Ślepowron	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Z	średnia			
136	Śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	L	średnia			
137	Świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	L	średnia			
138	Świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	L	średnia			
139	Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	L	wysoka			

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status	Wartość lokalna	Czerwona lista zwierząt	Czerwona księga zwierząt	Załącznik I Dyrektywy Ptasiej
140	Świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	L	średnia			
141	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>	L	bardzo wysoka			TAK
142	Trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	L	średnia			
143	Turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	(L?)P	średnia	DD		
144	Uszatka	<i>Asio otus</i>	L	wysoka			
145	Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	L	średnia			
146	Wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>	L	średnia			
147	Wróbel	<i>Passer domesticus</i>	L	średnia			
148	Zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	L	średnia			
149	Zausznik	<i>Podiceps nigricollis</i>	P	średnia			
150	Zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	L	średnia			
151	Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	(L?)P	średnia			TAK
152	Zniczek	<i>Regulus ignicapilla</i>	L	średnia			
153	Żoła	<i>Merops apiaster</i>	P	średnia	NT	NT	
154	Żuraw	<i>Grus grus</i>	P	średnia			TAK

Status:

L – lęgowy

P – przelotny

Z – zalatujący

(L?) - prawdopodobnie lęgowy.

Oznaczenia symboli Czerwonej listy zwierząt Polski i Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt:

EX - wymarłe

CR - krytycznie zagrożone

EN - zagrożone

VU - narażony

NT - bliskie zagrożenia

LC - najmniejszej troski

DD - o statusie słabo rozpoznanym.

2.3. Najcenniejsze gatunki ptaków

a) Gatunki specjalnej troski

W odniesieniu do Bieszczadzkiego Parku Narodowego do tej grupy gatunków zaliczono następujące taksony:

1. bocian czarny *Ciconia nigra*
2. orzeł przedni *Aquila chrysaetos*
3. orlik grubodzioby *A. clanga* (występowanie nieregularne)
4. orlik krzykliwy *A. pomarina* (optimum występowania)
5. orzełek włochaty *Hieraetus pennatus* (występowanie niejasne)
6. gadożer *Circaetus gallicus* (występowanie nieregularne)
7. sokół wędrowny *Falco peregrinus* (występowanie nieregularne)
8. puchacz *Bubo Bubo* (bardzo nieliczny - 3 terytoria; ponad 1% populacji krajowej)
9. puszczyk uralski *Strix uralensis* (optimum występowania)
10. derkacz *Crex crex* (gatunek zagrożony globalnie)
11. dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*
12. dzięcioł biało grzbiety *Dendrocopos leucotos*
13. pluszcz *Cinclus cinclus*
14. nagórnik *Monticola saxatilis* (występowanie nieregularne)
15. płochacz halny *Prunella collaris* (gatunek wysokogórski)

Gatunki te powinny posiadać specjalną ewidencję uaktualnianą na bieżąco, przy czym kartoteki gniazd orłów, gadożera i sokoła wędrownego powinny być utajnione. Ich lęgowiska i obszar żerowania należy uwzględniać przy planowaniu lokalnych rozwiązań ochronnych w podejmowaniu działań gospodarczych.

b) Gatunki osłonowe (celowe)

Do tej kategorii ochronnej dla tego samego terenu proponuje się zaliczyć następujące gatunki:

1. orzeł przedni *Aquila chrysaetos*
2. orlik krzykliwy *A. pomarina*
3. puszczyk uralski *Strix uralensis*
4. derkacz *Crex crex*
5. siwerniak *Anthus spinoletta*

Zaleca się prowadzenie możliwie dokładnych rejestrów terenów penetrowanych (w sensie home range) przez te gatunki i ich koegzystencji z innymi gatunkami zwierząt. Wskazane są również działania kreatywne dla poprawy stanu siedlisk reprezentowanych przez gatunki osłonowe.

c) Gatunki kluczowe

Do tej grupy gatunków wstępnie proponuje się zaliczyć następujące gatunki:

1. orlik krzykliwy *Aquila pomarina*
2. myszołów *Buteo buteo*
3. trzmiełojad *Pernis apivorus*
4. puszczyk uralski *Strix uralensis*
5. kruk *Cervus corax*

Taksony tej kategorii należy traktować jako ważne ogniwa funkcjonowania reprezentowanych przez nie zoocenoz, a także jako gatunki mogące spełniać w tych zoocenozach funkcje regulacyjne i stabilizujące.

Podczas prac przy sporządzeniu operatu ochrony ptaków w sezonach lęgowych 2009 oraz 2010 przeprowadzono inwentaryzację ornitologiczną na obszarze Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Głównym celem tej inwentaryzacji było wyszukiwanie stanowisk i miejsc lęgowych gatunków ptaków uznanych do tej pory jako gatunki specjalnej troski, gatunki osłonowe i gatunki kluczowe w granicach BdPN. Ponadto duży nacisk położono na inwentaryzację gatunków ptaków występujących na obszarze BdPN i znajdujących się na liście z I Załącznika Dyrektywy Ptasiej. Szczegółowe dane inwentaryzacyjne zebrane podczas prac oraz operat ochrony ptaków i ich siedlisk znajduje się w dalszej części niniejszego operatu.

2.4. Podsumowanie zasobów awifauny BdPN

Bieszczady i Bieszczadzki Park Narodowy są wybitną, nie tylko krajową, ale i europejską ostoją ptaków, wśród których najwyższa ranga przysługuje stosunkowo licznie występującym tu ptakom drapieżnym, dużym i średnim dziuplakom - sowom, dzięciołom oraz gatunkom wysokogórskim (alpejskim), górskim, północno-górskim i północno-wysokogórskim (borealno-alpejskim). Tym grupom ptaków przysługują priorytety ochronne.

W parku swoje europejskie optimum występowania osiąga kilka gatunków, przede wszystkim orlik krzykliwy, orzeł przedni, puszczyk uralski, a prawdopodobnie także trzmiełojad i derkacz. Na BdPN przypada zatem niepisany (zalecenia organizacji ornitologicznych) obowiązek otoczenia szczególną ochroną tych populacji i zagwarantowania im trwałego bytu.

Łącznie stwierdzono w BdPN 154 gatunków ptaków, a najbardziej charakterystyczny jest wysoki udział ptaków drapieżnych (23 gatunków, tj. 35% taksonów notowanych w Europie), sów (10 gatunków) i dzięciołów (9 gatunków).

3. Gady

3.1. Zmiany w zasobach gadów

Gady są dobrym wyznacznikiem wartości faunistycznej terenów chronionych i poszczególnych

ekosystemów. W wyniku przeprowadzonych prac inwentaryzacyjnych wykonanych w ostatnich latach (głównie w latach 2009 i 2010) na terenie BdPN stwierdzono 6 gatunków gadów (3 gatunki jaszczurek i 3 gatunki węży). Najrzadszym wężem Parku jest wąż Eskulapa, którego napotkano zaledwie kilkakrotnie (w poprzednim planie ochrony z roku 1995 nie podawany z terenu BdPN). W dalszym ciągu do odszukania jest ciepłolubny gniewosz plamisty, silnie uzależniony od obecności jaszczurek, które stanowią jego główny pokarm. W ciągu ostatnich 40 lat odnotowano wyraźny spadek liczebności większości gatunków, dotyczy to m.in. padalca, który jest często zabijany przez ludzi. Duża ilość gadów ginie pod kołami pojazdów. Również na szlakach turystycznych znaczna liczba gatunków (głównie węży) zabijana jest przez ludzi. Wszystko to prowadzi do stopniowego ubożenia populacji niemal wszystkich bieszczadzskich gadów.

3.2. Aktualna lista gadów

Tabela nr 3. Zestawienie stwierdzonych gatunków gadów w BdPN

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Wartość lokalna	Czerwona lista zwierząt	Czerwona księga zwierząt	Załącznik II Dyrektywy Siedliskowej
1	Jaszczurka zwinka	<i>Lacerta agilis</i>	Średnia			
2	Jaszczurka żyworodna	<i>Zootoca vivipara</i>	Średnia			
3	Padalec	<i>Anguis fragilis</i>	Średnia			
4	Zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	Średnia			
5	Wąż eskulapa	<i>Zamenis longissimus</i>	Wybitna	CR	CR	
6	Żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>	Średnia			

Oznaczenia symboli:

CR - krytycznie zagrożone

3.3. Najcenniejsze gatunki gadów

Gatunkiem o wybitnych walorach jest wąż Eskulapa, który jednakże jest spotykany w Parku sporadycznie. BdPN jest wybitną ostoją zmii zygzakowatej, gatunku w innych rejonach kraju zanikającego. Pozostałe gatunki gadów są dość pospolite w całej Polsce. W dalszej części niniejszego operatu znajduje się szczegółowy operat ochrony gadów, w którym znajdują się dane i charakterystyka wszystkich gadów zebrane podczas prac inwentaryzacyjnych w latach 2009-2010 oraz szczegółowy plan ochrony gadów.

3.4. Podsumowanie zasobów gadów BdPN

Na obszarze BdPN występuje 6 gatunków gadów. Potwierdzone stanowiska węża Eskulapa w rejonie Suchych Rzek stanowią prawdopodobnie część jedynej w Polsce kolonii tego węża, najbardziej na północny-zachód wysuniętej części populacji tego gatunku.

4. Płazy

4.1. Zmiany w zasobach płazów

Płazy są bardzo dobrym wyznacznikiem wartości faunistycznej terenów i poszczególnych ekosystemów, toteż wykorzystano je jako grupę testową do opracowania planu ochrony BdPN. Płazy są najbardziej zagrożoną grupą kręgowców na świecie. Za globalny spadek liczebny i zapaść wielu populacji uznaje się 3 najważniejsze przyczyny: (1) - likwidację i fragmentację siedlisk, (2) – trwające przez wiele dziesięcioleci nadmierne użytkowanie populacji i wybijanie zwierząt przez ludzi lub przy współudziale człowieka (np. ogromna śmiertelność w wyniku rozjeżdżania pojazdami), (3) – nieznane do niedawna choroby mogą być „wspomagane” przez zmiany klimatyczne. W wyniku przeprowadzonych prac inwentaryzacyjnych wykonanych w BdPN w ostatnich latach (głównie w latach 2009 i 2010) stwierdzono 11 taksonów płazów, z których 1 (żaba zwinka) był stwierdzony tylko raz ponad 40 lat temu. Jest szansa na ponowne odkrycie żaby zwinki w Parku, albowiem wiosną 2010 roku odkryto bogate stanowisko tego gatunku zaledwie 20 km od granic BdPN. W ciągu ostatnich 2-3 dziesięcioleci wyraźnie obniżyła się liczebność gatunków najpospolitszych: żaby trawnej i kumaka górskiego. Zauważono nadto zmniejszenie się długości ciała żab trawnych, co może wskazywać iż tylko nieliczne osobniki dożywają sędziwego wieku. Traszka karpacka, endemit lub subendemit karpacki w BdPN ma swoje optimum populacyjne. Jest tu

gatunkiem specjalnej troski i na Park spada duża odpowiedzialność za stan ochrony tego gatunku. Wydaje się, że stan populacji wszystkich czterech gatunków traszek zasiedlających Park jest dobry, co jest wynikiem m.in. stworzenia wielu sztucznych oczek wodnych. Wraz ze wzrostem liczby stawów bobrowych i ocieplenia się klimatu można się liczyć ze wzrostem ilości stanowisk ropuchy zielonej.

4.2. Aktualna lista płazów

Tabela nr 4. Zestawienie stwierdzonych gatunków płazów w BdPN

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Wartość lokalna	Czerwona lista zwierząt	Czerwona księga zwierząt	Załącznik II Dyrektywy Siedliskowej
1	Salamandra plamista	<i>Salamandra salamandra</i>	Średnia			
2	Traszka góraska	<i>Mesotriton alpestris</i>	Średnia			
3	Traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>	Wysoka	NT	NT	TAK
4	Traszka karpacka	<i>Lissotriton montandoni</i>	Bardzo wysoka	LC	LC	TAK
5	Traszka zwyczajna	<i>Lissotriton vulgaris</i>	Średnia			
6	Kumak górski	<i>Bombina variegata</i>	Średnia			TAK
7	Ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	Średnia			
8	Ropucha zielona	<i>Pseudepidalea viridis</i>	Średnia			
9	Rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	Wysoka			
10	Żaba zwinka	<i>Rana dalmatina</i>	Wysoka	NT	NT	
11	Żaba trawna	<i>Rana temporalis</i>	Średnia			

Oznaczenia symboli:
 NT - bliskie zagrożenia
 LC - najmniejszej troski

4.3. Najcenniejsze gatunki płazów

Do najcenniejszych gatunków płazów występujących w BdPN należy zaliczyć traszkę karpacką (endemit lub subendemit karpacki), traszkę grzebieniastą (ten nizinny gatunek żyje tu przy granicy pionowego zasięgu) oraz kumaka górskiego. Ważne są też stanowiska traszki górskiej. W dalszej części niniejszego operatu znajduje się szczegółowy operat ochrony płazów, w którym znajdują się dane i charakterystyka wszystkich płazów zebrane podczas prac inwentaryzacyjnych w latach 2009-2010 oraz szczegółowy plan ochrony płazów.

4.4. Podsumowanie zasobów płazów BdPN

W wyniku przeprowadzonych prac inwentaryzacyjnych wykonanych w ostatnich latach (głównie w latach 2009 i 2010) oraz w oparciu o dostępne dane literaturowe można stwierdzić występowanie na terenie BdPN 11 taksonów płazów, z których 1 (żaba zwinka) był stwierdzony tylko raz ponad 40 lat temu.